

ЗА ДИВИДЕНТИТЕ И ДИВИДЕНТНАТА ПОЛИТИКА КАТО СРЕДСТВО ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР

доц. д-р Емилия Вайсилова

Висше транспортно училище
„Тодор Каблешков“, София
emvais@abv.bg

Ключови думи:	Резюме
<p>Дивиденсти</p> <p>Дивидентна политика</p> <p>Счетоводно третиране</p> <p>Данъчно третиране на дивидентите</p> <p>Транспортна компания</p>	<p>Съвременните транспортни дружества оперират в една силно конкурентна среда. За да се развиват устойчиво и проспериращо, те трябва да насочат усилията си към повишаване на своята ефективност и конкурентоспособност. Основният движещ мотив за устойчиво развитие на всяка стопанска организация е печалбата. Тя присъства като цел във всички финансови и инвестиционни решения, тъй като е отплатата за рисковете, поети от акционерите, и същевременно е основата за растеж на компанията. Когато в една компания липсва перспектива за печалба, адекватна на поетите стопански рискове, тогава инвеститорите се въздържат от влагане на капитали в нейни акции. Инвестирайки в акции на определена компания, акционерът се ръководи от стремежа си в бъдеще да получава дивиденсти от нейната печалба.</p>

За да се поддържа високо ниво на конкурентоспособност и да се увеличава стойността на компанията, са необходими значителни парични инвестиции. Във връзка с това въпросите, свързани с набирането на капитал, с ефективното му инвестиране и реинвестиране, стават първостепенни за финансовото управление в транспортното дружество. Дивидентната политика е част от финансовото управление на всяка една компания, в т.ч. и на компаниите от транспортния сектор. Въпросът дали една компания да създава своя дивидентна политика и да изплаща дивиденсти на своите акционери е особено актуален за нашата икономика към настоящия момент.

Целта на настоящата разработка е да разгледа същността и значението на дивидентната политика и дивидентите. За постигане на набелязаната цел дивидентите са разгледани в няколко аспекта – теоретичен, правен, счетоводен и данъчен.

ВЪВЕДЕНИЕ

Икономическата среда, в която оперират съвременните транспортни дружества, се определя като твърде променлива и силно конкурентна. При една такава ситуация, за да се развиват устойчиво и проспериращо, транспортните компании трябва да насочат усилията си към повишаване на своята ефективност и конкурентоспособност. Основният движещ мотив за устойчиво развитие на всяка стопанска организация е печалбата. От гледна точка на счетоводството тя е „част от собствения капитал на всяко предприятие, т.е. основен вътрешен източник на средства“¹. Към печалбата са насочени множество интереси – на управляващите, на собствениците, на кредиторите, на държавата. Тези интереси са ориентирани към различните вариации на печалбата: брутна, нетна (чиста), облагаема, неразпределена. Печалбата присъства като стремеж във всички финансови и инвестиционни решения, тъй като тя е отплатата за рисковете, поети от собствениците, и същевременно е основата за растеж на компанията. Когато в една компания липсва перспектива за печалба, адекватна на поетите стопански рискове, тогава инвеститорите се въздържат от влагане на капитали в нейни акции. Подобно поведение произтича от факта, че същественият мотив на акционера е не правенето на бизнес, а правенето на пари, т.е. да черпи ползи от притежавания капитал. Инвестирайки в акции на определена компания, акционерът се ръководи от стремежа си в бъдеще да получава дивиденди, както и капиталова печалба.

За да поддържат високо ниво на конкурентоспособност и да постигат нарастване стойността на акциите, транспортните компании се нуждаят от значителни парични инвестиции. Необходимо е компанията „да създава стойност чрез дейността си“². Въпросите, свързани с набирането на капитал и с неговото ефективно инвестиране и реинвестиране, се превръщат в първостепенни за финансовото управление на транспортното дружество.

Дивидентната политика е част от финансовото управление на всяка една компания, в т.ч. и на компаниите от транспортния сектор. Въпросът дали една компания да създава своя дивидентна политика и да изплаща дивиденди на своите акционери е особено актуален за нашата икономика към настоящия момент. Чрез дивидентната си политика компаниите могат да привличат инвестиции за развитие на своя бизнес. Още повече че към днешна дата финансовите институции в страната предлагат рекордно ниски нива на лихвите по депозити или такива изобщо липсват. Ръководещ мотив за потенциалния инвеститор да влага средства в дадено дружество (под формата на закупени акции или съдружие) е желанието в бъдеще да получава приход под формата на дивидент. Едновременно с това инвеститорът разчита, че в бъдеще имуществото на компанията ще расте и той като един от нейните собственици ще придобива ползи от това. Всъщност пред мениджърите на транспортните компании, реализиращи печалби, ежегодно стоят въпроси като: каква част от нетната печалба (неразпределена от минали години или текуща) да се разпредели като

¹ Петрова-Кирова, М. Печалбата – финансов лост за развитие на предприятията от транспортния сектор, Международна научна конференция „ТРАНСПОРТ – 2015“, ВТУ „Т. Каблешков“, София, 2015.
² Кавалджиева, К. Разпределяне на справедлива стойност по отделните компоненти на доходоносни активи, Счетоводство и дигитализация – сборник научни доклади, стр. 149, УНСС, София, 2021.

дивиденсти, да се разпределят ли изобщо дивиденсти, или печалбата да се реинвестира. В тази връзка в мотото на своята статия „Дивидентният пъзел“ Фишер Блек пише: „Колкото по-детайлно се вглеждаме в картината на дивидентите, толкова повече тя изглежда като пъзел с парчета, които просто не си пасват“³ (The harder we look at the dividend picture, the more it seems like a puzzle, with pieces that just don't fit together).

Основната цел на настоящата разработка е да се изяснят същността, значението и данъчната регулация на дивидентната политика и дивидентите. За постигането на тази цел дивидентите са разгледани в няколко аспекта – теоретични, правни, счетоводни и данъчни.

ДИВИДЕНТИ И ДИВИДЕНТНА ПОЛИТИКА – ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ

Терминът „дивидент“ произлиза от английски език и неговият смисъл се изразява в разпределянето на част от печалбата на дадено търговско дружество между неговите собственици (акционери или съдружници). Обикновено разпределянето е пропорционално на участието на собствениците в капитала на дружеството, но при определени случаи може да е в зависимост от уговореното между тях.

Тълкуванието на дивидентите е реализирано в два данъчни закона: Закона за корпоративното подоходно облагане и Закона за данъците върху доходите на физическите лица. И в двата нормативни акта пояснението за същността на дивидента е почти идентично – „разпределението в полза на лице, произтичащо от неговия дял в капитала на друго лице, вследствие на което намалява собственият капитал на последното, включително: а) доходи от акции; б) доходи от дялови участия, включително от неперсонифицирани дружества и от други права, третирани като доходи от акции; в) скрито разпределение на печалба“. Не се счита за дивидент разпределение, отчетено от разпределящото лице като разход, освен ако това не е скрито разпределение на печалба.

От практическа гледна точка дивидентът е своеобразен показател за успешно развитие на предприятието. Дивидентните компании се считат за проспериращи. Това е един от показателите, които се следят във връзка с привличането на нови капитали, и поради това се следва принципът за запазване и повишаване на относителното тегло на дивидентите към притежавания капитал. Всъщност „разпределянето на дивидент е начинът, по който собственикът на капитала“⁴ получава доход от своята инвестиция. Всички тези нюанси са част от дивидентната политика на предприятието.

Дивидентната политика е тази, която се следва при разпределянето на нетната печалба в компанията. Тя може да се разбира в широк или в тесен смисъл. В широк смисъл дивидентната политика обхваща както изплащането на дивиденсти (парични или непарични), така и обратното изкупуване на акции, което също е начин за получаване на доход от акционерите. Дивидентната политика в тесен смисъл се свързва само с

³ Fischer Black, The Dividend Puzzle, p. 8, 1976.

⁴ Йосифова, Д., Т. Рупска. Финансово счетоводство, изд. „Авангард прима“, 2013, стр. 56 – 57.

изплащането на дивиденди като най-често използвания инструмент за осигуряване доход на собствениците. В случая е необходимо да се направи едно уточнение. Това е, че дивидентната политика може да се провежда само по отношение на обикновените акции на компанията. По отношение на привилегированите акции компанията няма свободата да определя плащанията към нейните притежатели. Обикновено тези акции носят фиксиран дивидент на техните притежатели.

Дивидентната политика, реализирана от българските компании, се отличава с някои особености в сравнение с развитите страни, което се дължи на съществуващите специфични условия. У нас дивидентната политика се схваща в по-тесен смисъл, като тя се реализира основно чрез изплащане на парични дивиденди.

Дивидентната политика може да бъде:

- агресивна (изплащат се по-големи от обичайните дивиденди и се набират необходимите средства чрез нова емисия на акции);
- консервативна (по-голямата част от нетната печалба се задържа за финансиране на инвестиции и се изплащат дивиденди под обичайните; в случая се разчита на акционери, които залагат на капиталовата печалба);
- умерена (редовно се изплащат дивиденди в обичайни размери).

Дивидентната политика е свързана основно с корпоративната форма на организиране на бизнес и изплащането на дивиденди се появява с нейното възникване. Еволюцията на тази форма на собственост поражда развитие на дивидентната политика и на влиянието, което тя оказва върху оценката на инвеститорите и стойността на акциите. Заедно с това се приемат и първите законови регулации по отношение на дивидентите. От теоретична гледна точка съществуват различни и противоречиви схващания за влиянието на дивидентната политика върху стойността на компанията (на акциите). Синтезирано същите могат да се сведат до следните две:

✓ Дивидентната политика оказва влияние върху стойността на акциите. Привържениците на тази концепция подкрепят идеята за предпочитания дивидент, т.е. текущите парични дивиденди са с по-голяма стойност от очакваната в бъдеще капиталова печалба. При получаване на дивиденди рискът за инвеститорите е по-малък, а и стойността на парите днес е по-голяма от очакваната в бъдеще. Налице е и още един аргумент в подкрепа на тази теория – изплащайки дивиденди, дружеството обявява пред инвеститорите, че дейността му е успешна, генерират се резерви и ще се изплащат дивиденди и в бъдеще.

✓ Дивидентната политика е неутрална, т.е. не влияе върху стойността на компанията. Защитници на тази теория са нобелистите Франко Модилиани и Мъртън Милър. Тяхната теза е, че при изплащане на големи дивиденди се налага емитиране на нови акции за финансиране на инвестиционни решения. Но според тях увеличаването броя на акциите ще доведе до спад в цените им. И ефектът от по-големия дивидент се неутрализира от спада на цените на акциите. В резултат богатството на инвеститорите не се променя.

В крайна сметка, основната задача на дивидентната политика е да се намери оптималният баланс между задоволяване интересите на акционерите и съдружниците (чрез осигуряване на очакваните от тях доходи) и създаване на възможности за самофинансиране на компанията. Специално за българските публично търгувани дружества е характерно, че те реализират дивидентната си политика чрез решения за изплащане на парични дивиденди на акционерите или решения за неизплащане на такива с цел тяхното реинвестиране. Сравнително рядко се вземат решения за обратно изкупуване на акции, като основанието тук е, че акционерите, очакващи паричен доход от инвестицията си, могат да продадат част или всички притежавани акции.

ПРАВНИ И СЧЕТОВОДНИ АСПЕКТИ НА ДИВИДЕНТИТЕ

Правната регламентация на дивидентите се съдържа в Търговския закон (ТЗ). Чрез този нормативен акт е решен един от съществените въпроси по отношение на дивидентите, а именно: *Кога компанията има право да начислява и изплаща дивиденди?*

Изискванията, свързани с тази проблематика, могат да се разгледат в две направления – за акционерните дружества и за всички останали форми на дружествен капитал.

☞ Когато компанията, разпределяща и изплащаща дивиденди, е акционерно дружество (АД), тя трябва да се съобрази с регламента на чл. 247а от ТЗ. В съответствие с посочения член дружеството има право да изплаща дивиденди само когато чистата стойност на имуществото, намалена с дивидентите (подлежащи на изплащане), е не по-малка от сумата на капитала на дружеството (основния капитал), фонд „Резервен“ и другите фондове, които дружеството е длъжно да образува по закон или устав. В това има смисъл, предвид разпоредбата на чл. 246 от ТЗ за формиране на задължителен фонд „Резервен“ в размер на 10 на сто от размера на капитала (чрез заделяне на 10% от печалбата), определен от устава на дружеството.

Указаното ограничение в чл. 247а от ТЗ може да се изрази чрез следната формула:

$$SK - D \geq OK + RK ,$$

където:

SK – собствен капитал на дружеството (раздел А на пасива на счетоводния баланс);

D – сумата на дивидента, подлежащ на разпределение;

OK – регистрираният основен капитал на дружеството;

RK – резервният капитал, който дружеството формира въз основа на нормативни разпоредби.

Предвид посоченото изискване може да се направи извод, че когато стойността на собствения капитал, намалена със сумата на дивидента, подлежащ на разпределение, е равна или по-малка от сумата на основния и резервния капитал, предприятието *няма право да разпределя дивиденди*. С

други думи, за да се разпределят дивиденди, е необходимо да има остатъчна печалба, извън тази, необходима за формиране на резервен капитал.

☞ Когато компанията е дружество, различно от АД, може да се каже, че изискванията на ТЗ по отношение на правото за изплащане на дивиденди са доста либерални. Става дума за следните дружества – събирателно (СД), командитно дружество (КД) и дружество с ограничена отговорност (ООД). Правото за изплащане на дивиденди се свързва само с това в посочените дружества да е реализирана печалба, с някои уточнения при евентуални загуби, отразяващи се на направените от съдружниците вноски (виж чл. 78 – за СД; чл. 102, 109, 110 – за КД; чл. 133 – за ООД).

Дотук стана ясно кога компанията (във всичките дружествени форми) има право да разпределя дивиденди. Но самото разпределение и изплащане на дивиденди е от компетентността на *Общото събрание на акционерите*, респективно съдружниците. Това се разбира от текста на чл. 221, т. 7 от ТЗ, според който *Общото събрание на акционерите* одобрява годишния финансов отчет след заверка от назначения регистриран одитор, взема решение за разпределяне на печалбата, за попълване на фонд „Резервен“ и за изплащане на дивидент. При това, след вземане на решение за разпределяне на дивиденди, дружеството следва да изплати на акционерите гласувания от общото събрание дивидент в срок до три месеца от провеждането му, освен ако в устава не е предвиден по-дълъг срок (съгл. чл. 247 а, ал. 5 от ТЗ).

Идентичен е текстът в чл. 137, ал. 1, т. 3 от същия закон. В него е посочено, че *Общото събрание на съдружниците* приема годишния отчет и баланса, разпределя печалбата и взема решение за нейното изплащане.

От разпоредбите на тези норми (чл. 221 и чл. 137 от ТЗ) може да се направи извод, че разпределянето и изплащането на дивиденди се обуславя от волята на акционерите (съдружниците) и правото за това възниква при наличие на определени предпоставки – изтичане на финансовата година, приемане на ГФО, наличие на решение на общото събрание за разпределяне на печалбата и нейното изплащане.

Счетоводното третиране на дивидентите е свързано с тяхното начисляване, облагане и изплащане от транспортната компания.

Когато са спазени всички изисквания на ТЗ, свързани с дивидентите, то същите следва да бъдат счетоводно начислени. Това е начисление за задължение по повод участието на други лица в капиталите на дружеството и се прави за сметка на неразпределената печалба. Счетоводно това би изглеждало по следния начин:

Д-т с/ка Печалби от минали години

К-т с/ка Задължения за съучастия

За начислените дивиденди се дължи данък, определен върху brutната сума на дивидентите в размер на 5% (независимо дали е с характер на окончателен данък, съгласно ЗДДФЛ, или на данък при източника, съгласно

ЗКПО). Обикновено данъкът се удържа и внася от компанията платец на дохода (с някои изключения, които по-нататък в текста ще бъдат посочени). Начисляването на удържания данък се отразява счетоводно по следния начин:

Д-т с/ка Задължения за съучастия

К-т с/ка Разчети с бюджета

При изплащане на дивидент на акционерите (съдружниците), намален с начисления данък, дължим на бюджета, както и за внесения дължим данък, от компанията (платец на дохода) се правят счетоводни записвания, както следва:

Д-т с/ка Задължения за съучастия

К-т с/ка от гр. Парични сметки

Д-т с/ка Разчети с бюджета

К-т с/ка от гр. Парични сметки

ДАНЪЧНО ТРЕТИРАНЕ НА ДИВИДЕНТИТЕ

☞ Данъчно третиране на доходите от дивиденти по реда на Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО)

Чрез този закон е уредено данъчното облагане на дивиденти, чийто платец е местно юридическо лице (в случая транспортна компания), а получателят е чуждестранно или местно юридическо лице. Доходите от дивиденти, съгласно ЗКПО, се облагат с данък при източника.

Облагането на дивидентите с данък при източника се реализира при спазване нормата на чл. 194, ал. 1. Според тази разпоредба с данък при източника се облагат дивидентите, разпределени от местни юридически лица в полза на: 1) чуждестранни юридически лица, с изключение на случаите, когато дивидентите се реализират от чуждестранно юридическо лице чрез място на стопанска дейност в страната; 2) местни юридически лица, които не са търговци, включително на общини. Данъкът е окончателен. Удържа се от местните юридически лица, разпределящи и изплащащи дивиденти.

В ал. 3 на гореспоменатия член е посочено кога не се облагат дивидентите с данък при източника. Според нормата на тази алинея това важи, в случай че дивиденти са разпределени в полза на чуждестранно юридическо лице, което е местно лице за данъчни цели на държава – членка на Европейския съюз, или на друга държава, страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, с изключение на случаите на скрито разпределение на печалба. Казано с други думи, разпределените дивиденти от местно юридическо лице на друго местно юридическо лице не подлежат на облагане с данък при източника.

Във връзка с това са и разпоредбите на чл. 27, ал. 1 и чл. 47а, според чийто смисъл гореспоменатите лица (получаващи дивиденди) не признават приход във финансовия си резултат. Целта е да се предотврати многократното облагане с корпоративен данък на една и съща печалба, разпределена от едно дружество в друго. Разпределеният дивидент е обложен по реда на ЗКПО с корпоративен данък преди разпределянето и ако се включи в масата на приходите на получателя на дивидента, ще бъде обложен със същият данък повторно.

В този случай формираните приходи от дивиденди на местното юридическо лице се третираат по реда на ЗКПО в частта „Непризнати приходи за данъчни цели“ съгласно разпоредбите на чл. 27, ал. 1, т. 1. Всъщност с непризнаването на приходите от дивиденди се постига избягване на двойното облагане на един и същ доход с корпоративен данък.

Данъчната основа за определяне на данъка за доходите от дивиденди, удържан при източника, е брутният размер на разпределените дивиденди (чл. 197 от ЗКПО). Съгласно чл. 200 от закона данъчната ставка е 5 на сто.

Лицата, удържащи и внасящи данък при източника по чл. 194, са задължени да декларират дължимия данък за тримесечието с декларация по образец в срок до края на месеца, следващ тримесечието. Декларацията се подава в териториалната дирекция на Националната агенция за приходите, където е регистриран или подлежи на регистрация платещът на дохода (чл. 201, ал. 1). Що се касае до внасянето на данъка, следва да се има предвид разпоредбата на чл. 202, ал. 1 от ЗКПО, съгласно която платците на дохода са длъжни да внесат дължимите данъци в срок до края на месеца, следващ тримесечието, през което е взето решението за разпределяне на дивиденди.

При третирането на доходите от дивиденди по ЗКПО не бива да се пренебрегва разпоредбата на чл. 13 от закона. По силата на този член, когато е налице международен договор, ратифициран от Република България, обнародван и влязъл в сила, и в него се съдържат разпоредби, различни от разпоредбите на ЗКПО, тогава трябва да се прилагат изискванията на съответния международен договор.

Действията, които следва да се извършат от данъчно задължените лица, когато имат основание да поискат прилагането на Спогодба за избягване на двойното данъчно облагане (СИДДО), са посочени в Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК) – раздел трети, чл. 135 ÷ 142.

Процедурата за избягване на двойното данъчно облагане се прилага, когато в съответното СИДДО са предвидени данъчни облекчения и основанията за прилагането им са удостоверени по надлежния ред пред платеца на дохода, т.е. доказани са изискванията на чл. 136 от кодекса.

☞ Данъчно третиране на доходите от дивиденди по реда на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ)

Третирането на доходите от дивиденди по този закон има множество нюанси, които се определят от два критерия – източник и получател на

дивидента. В случая проблематиката ще се разгледа от гледна точка на транспортна компания, която е местно юридическо лице и която се явява в качеството си на платец на приход от дивиденди.

Изплащаните дивиденди могат да бъдат в парична или непарична форма. Във връзка с това чл. 10, ал. 4 от закона определя, че непаричните доходи се остойностяват в български левове по пазарна цена към датата на придобиването им. Пак там е регламентирано, че когато паричните доходи са във валута, последните се преизчисляват в български левове по курса на Българската народна банка към датата на придобиването им.

Съгласно нормата на чл. 38 с окончателен данък по ЗДДФЛ се облагат доходите от дивиденди в полза на едноличен търговец, както и дивиденди в полза на местно или чуждестранно физическо лице. Окончателният данък за доходите от дивиденди се определя върху brutната сума, определена с решението за разпределяне на дивидент. Окончателният данък за доходите от дивиденди под формата на скрито разпределение на печалба се определя върху brutния размер на сумите, представляващи скрито разпределение на печалбата. Ставката на данъка е 5 на сто. Данъкът се удържа и внася от транспортната компания, платец на дохода, в срок до края на месеца, следващ тримесечието, през което е взето решението за разпределяне на дивидент. Окончателният данък за доходите от дивиденди под формата на скрито разпределение на печалбата се удържа и внася в срок до края на месеца, следващ тримесечието, през което е извършено скритото разпределение на печалбата.

И тук, както и при коментара на дивидентите по ЗКПО, има специфичен момент, свързан с получателя на дивидентен доход. В случай че получателят е чуждестранно физическо лице (от Общността или от трета страна), тогава, съгласно разпоредбите на чл. 75 от закона, с приоритетно прилагане са разпоредбите на данъчна спогодба или друг международен договор, ратифициран от Република България. Ако в тези актове се съдържат разпоредби, различни от разпоредбите в ЗДДФЛ, с приоритет се прилагат предписанията на съответната данъчна спогодба или договор. В почти всички СИДДО обаче изискванията относно данъчното третиране на доходите от дивиденди са по-неблагоприятни от тези в ЗДДФЛ (в повечето от тези спогодби данъчните ставки по отношение на доходите от дивиденди са по-високи от 5%). Поради този факт, при изплащане на дивиденди на чуждестранно физическо лице, местно на страна, с която има подписано СИДДО, следва да се прилага изцяло българското данъчно законодателство и съответно данъчният размер, приет в ЗДДФЛ. Разбира се, има и изключения. Едно такова изключение е, когато става въпрос за дивиденди, разпределени в полза на лица, местни примерно на Малта или Катар. В СИДДО с тези страни е предвидено облагане само в страната, на която чуждестранното лице е местно.

Тъй като местното юридическо лице има задължението да удържа и внася данъка, то по смисъла на чл. 3, т. 2 от закона същото се третира като данъчно задължено лице. Във връзка с това юридическото лице следва да подаде декларация по образец за дължимите данъци, което е в съответствие с изискването на чл. 55, ал. 1. Декларацията се подава в сроковете за внасяне на дължимите данъци.

Местното юридическо лице, платец на доход от дивидент, изготвя справка по образец за изплатените през годината доходи. В тази връзка доходите от дивиденти се включват в справката в съответствие с изискванията на чл. 73, ал. 1, т. 2 от ЗДДФЛ. Доходът се посочва в справката, без да има значение дали разпределените дивидентите са в парична, или непарична форма, или са капитализирани.

Когато се ползват данъчни облекчения, съгласно някое СИДДО, платецът на доходи на чуждестранни физически лица декларира до 31 март на следващата година размера на изплатените доходи и на предоставените данъчни облекчения. Декларирането се извършва чрез подаване на декларация по образец, съгласно разпоредбите на чл. 142, ал. 5 от ДОПК. В случая трябва за се вземат предвид разпоредбите на целия Раздел III от ДОПК, който урежда процедурата по прилагане на данъчните облекчения за чуждестранни лица, предвидени във влезлите в сила СИДДО.

Съществува вариант дивидентите да се капитализират, като се формират нови дялове и акции или се увеличи номиналната стойност на съществуващите дялове и акции. При тези обстоятелства, според разпоредбите на чл. 13, ал. 1, т. 4, не се осъществява облагане на доход от дивиденти. Казано по друг начин, облагането на доходите от дивиденти се отлага във времето до момента на получаването им под формата на ликвидационен дял или до момента на продажбата на акциите/дяловете.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Както е видно от изложението на разработката, в исторически план концепцията за дивидентната политика търпи развитие. Първоначално, при зараждане на корпоративната форма на бизнеса, тя няма самостоятелен характер. По-скоро е следствие от инвестиционните решения. Постепенно, с утвърждаването на публичните компании, дивидентите заемат важно място във финансовия мениджмънт. Дивидентната политика започва да се свързва с въпроса каква част от чистия доход да се изплати на акционерите под формата на дивиденти с цел максимизиране на тяхното богатство.

При сегашното развитие на икономиката въпросите, свързани с дивидентната политика, имат съвсем нов смисъл. В контекста на съвременната парадигма за „устойчиво развитие“ дивидентната политика на компаниите следва да се промени. Тази промяна изисква да се промени концепцията за дохода, който подлежи на разпределение. На практика това означава от чистия доход за акционерите да се приспадат разходи и инвестиции, които предприятието трябва да направи, за да развие човешкия си капитал, да създаде ползи за обществото и да използва ефективно природните ресурси.

Въпросите, свързани с дивидентната политика, стават все по-съществени за финансовото управление, тъй като от обикновено изплащане на остатъчен доход дивидентите се превръщат във важен фактор, който влияе върху стойността на компанията. В тази връзка, за да се развият успешно и да бъдат конкурентоспособни, предприятията от транспортния сектор трябва да преосмислят дивидентната си политика и да я приведат в

съзвучие с новото време. Чрез дивидентната си политика транспортните компании биха могли да се самофинансират, привличайки нови инвеститори, с което да поддържат жизнеността на своя бизнес. Още повече че потенциалните инвеститори могат да се възползват от данъчните преференции, които се осигуряват чрез данъчното законодателство по отношение на дивидентите.

В крайна сметка енигмата за дивидентите е един от най-дискусионните въпроси във финансовото управление. За проблемите, свързани с дивидентната политика, има изписано огромно количество литература. И както в началото отбелязахме, по думите на Блек това е „пъзел“, по който вече повече от четири десетилетия се провеждат изследвания и все още не е решен.

С настоящата разработка направихме опит да внесем яснота най-вече по два от аспектите на дивидентите, касаещи българските предприятия от транспортния сектор – счетоводно третиране и данъчно облагане.

Библиографска справка:

1. Закон за данък върху доходите на физическите лица, в сила от 01.01.2007 г., посл. доп., ДВ, бр. 14 от 17 февруари 2021 г.
2. Закон за корпоративното подоходно облагане, в сила от 01.01.2007 г., посл. изм., ДВ, бр. 21 от 12 март 2021 г.
3. Данъчно-осигурителен процесуален кодекс, в сила от 01.01.2006 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 105 от 11 декември 2020 г.
4. Йосифова, Д., Т. Рупска. Финансово счетоводство, изд. Авангард прима, 2013, стр. 56 – 57.
5. Кавалджиева, К. Разпределяне на справедлива стойност по отделните компоненти на доходоносни активи, Счетоводство и дигитализация – сборник научни доклади, УНСС, София, 2021, стр. 149.
6. Петрова – Кирова, М. Печалбата – финансов лост за развитие на предприятията от транспортния сектор, Международна научна конференция – „ТРАНСПОРТ – 2015“, ВТУ „Т. Каблешков“, София, 2015, стр. III-107.
7. Търговски закон, в сила от 01.07.1991 г., посл. изм., ДВ, бр. 104 от 8 декември 2020 г.
8. Fischer Black, *The Dividend Puzzle*, 1976, p. 8.

**ON DIVIDENDS AND DIVIDEND POLICY AS A MEANS OF FINANCING
ENTERPRISES IN THE TRANSPORT SECTOR**

Emiliya Vaysilova

Todor Kableshkov University of Transport, Sofia

emvais@abv.bg

Keywords:	Summary
<p><i>Dividends</i></p> <p><i>Dividend policy</i></p> <p><i>Accounting treatment</i></p> <p><i>Tax treatment under CITA and PIT</i></p> <p><i>Transport companies</i></p>	<p><i>Modern transport companies operate in a highly competitive environment. In order to develop sustainably and prosperously, they must focus their efforts on increasing their efficiency and competitiveness. The main driving motive for sustainable development of any business organization is profit. It is present as a goal in all financial and investment decisions, as it is the repayment for the risks taken by the shareholders and at the same time is the basis for the company's growth. When a company lacks a profit perspective adequate to the economic risks taken, then investors refrain from investing in its shares.</i></p> <p><i>Such behavior stems from the fact that the main motive of the shareholder is not doing business, but making money, ie. to benefit from the capital owned. By investing in shares of a certain company, the shareholder is guided by his desire to receive dividends from its profits in the future.</i></p> <p><i>In order to maintain a high level of competitiveness and increase the value of the company, significant monetary investments are needed. In this regard, the issues of raising capital, its effective investment and reinvestment become paramount for the financial management of the transport company.</i></p> <p><i>The dividend policy is a part of the financial management of each company, incl. companies in the transport sector. The question of whether a company should create its own dividend policy and pay dividends to its shareholders is particularly relevant to our economy today. Through their dividend policy, companies can attract investment to develop their business. Moreover, at present the financial institutions in the country offer very low levels of deposit interest rates.</i></p> <p><i>The purpose of this paper is to examine the nature and significance of dividend policy and dividends. To achieve this goal, dividends are considered in several aspects - theoretical, legal, accounting and tax.</i></p>